

Drug Staniša Mudrinić se zabrinuto obratio svojoj ženi.

»Eto, ženo, zadužiše me drugovi da držim predavanja o štetnosti alkohola! Prvo predavanje ču održati u našem selu. Nijesam mogao odbiti zbog druga Nikole. A nešto me strah od ovog prvog predavanja. Bojam se mogu reći što ne treba, pa zglajzati. Danas se za jednu pogrešnu riječ može otici i na dvije godine u zatvor!«

»Ajde, što si se prepao! Na sjelima i prelima si vavjek bio glavni divanđija! Niko od tebe da dobije riječ! Divanićeš, braće, tim istim ljudima, šta ima da se bojiš!«

»Ne možeš ti tu, ženo moja, divaniti ko na sjelima i prelima. Na sjelima i prelima se priča izrazno, svakako. A ovdje treba divaniti učevno. Ja, na priliku, počnem pod prelsci, a tu se dogodi neki drug iz komiteta. Ne bi me sedam bogova spasilo od buture! Da i ne bude niko iz komiteta, biće drug Arum da ulovi neki moj pogrešan izust. Zato se, ženo moja, moraju za tu priliku naći probranije i učevnije riječi. Treba se tu malo i pokazati.«

»Zašto ti služe one knjige medicinulje?! Nauči iz neke od njih o tome alkoholu, popij nekoliko čaša one naše prepeke da rastjeraš strah, i sve će biti u redu!«

»Lijepo je to, ženo moja, uvjek si me lijepo sjetovala, ali, mislim, ne bi bilo rđavo da nas dvoje, kad ja sve o alkoholu naučim, odemo u našu šumu izvršiti probu. Ja ču se popeti na panj i predavati, a ti ćeš slušati pazeći da ne rekнем što ne treba.«

Žena pristala.

I, uoči predavanja, otisli u svoju šumu za brdom.

Drug Staniša se popeo na bukov panj, nije još ni počeo, a žena:

»Šta si zinuo u klekovaču! Oni su tu pred tobom!«

»Gdje pred mnom?!«

»Bukve su drugarice, a drugovi hrastovi!«

»Dobro! Drugarice bukve, pridite bliže! A vi, drugovi hrastovi, stanite ozada!«

I poče, upotrebljavajući najučvniye riječi iz knjiga medicinulje.

»Tako, Staniš! Samo tako, i nikog se ne boj!, zavikala žena.

Drug Stojan Karanović, član mjesnog narodnog odbora, koji tog dana bješe u lovu, zatrebio se u njihovoj blizini, sve video, čuo. Ovaj čovjek, mišljaše drug Stojan, ne zna šta govoriti. Nekakve riječi koje izgovaraju ludaci. Znao sam, boga mi, da će mu one knjige ispititi pamet, i da će ga ova beštija skroz ispametiti. I rashaberio ovo po Lipovu.

Pred polazak na predavanje drug Staniša popio politru prepeke. Polazeći, gleda oproštajno po svojoj avlji. Pas se mrcinasto proteže kraj plota, glasno zjevajući i zalajkući. Ni na kraj mu pameti da podje s njim. Naslutio, vjerovatno, zlo. Ide u pašinice da se oprosti sa ženom koja je, zorom, otjerala goveda na pašu. Svid listovno, travno, plavo. Čovjek se uvijek dogodi da mora iz nekog mjestu kad mu je najljepše. Njegov Rumonja, baćina tuponosa, sit, njuška krave obo repova. Njušne jednu, podigne glavu prema suncu, nakesi se, pokazujući travno-zelene zube. Drugu Staniši u pameti lipovački bakoviti momci, ljudi-bakone, koji jedva čekaju da mu se šta dogodi da bi otpasivali kajšiće i otkopčavali šliceve nad njegovom ženom kojom nije ljepote u svem Lipovu i komijskim selima. Kod nje, izležarke, lako povaljive, otice mu čas-očas što je stekao. Znajući to, naučio iz medicinulje sve naizust o alkoholu. Jednu jeditu svoju riječu neće izustiti. Ne daj ti, dragi bože, da sad, kad mu je najljepše, zglazja. Pri oprostu sa ženom u očimu mu se zavrtele suze. Naglo se okrenuo da ih žena ne vidi, i odrbrza.

Mjesto za održavanje predavanja bijaše školski šljivar.

Drugovi seljaci pomislili da će to biti predavanje socijalne robe, putera, masti, te masimice došli. Sjede po šljivovim hladovima naokup i osamljeno. U jednoj grupi članovi mjesnog narodnog odbora i prosvetni radnici razgovaraju s drugom Nikolom.

Drug Staniša je, držeći predavanje, govorio nekakvim stranjskim riječima. Alkohol je, govoraše, štetan zato jer napada centralni nervni sistem, dehidriše protoplazmu, uzrokuje rubefacijento dejstvo, izaziva inhibiciju viših mentalnih procesa, diplipi i ataksiju, oslabljuje seksualnu funkciju.

Drugovi seljaci se malo plahnuli tih nerazumljivih riječi. U njima je, zasigurno, neka nova opasnost. »Braco moja, šta će ovo opet biti?!, čulo se medju njima.

Da se umili drugu Nikoli, drug Arum se, po završenom predavanju, podigao i obratio kritički drugovima seljacima.

»Što se, drugovi, trujete tim nesretnim alkoholom! Vidite li, bog vam pomoći, šta on sve napada! Centralni sistem! Metalne proceste! Keksalnu fulkciju! Što vam je potrebno, braćo moja, piti to zlo kod onako naše lijepe šljivovice?!!«

Ovo izazva grdan smijeh oko druga Nikole.

»Šta drugo pijemo, osim šljivovice?!, rekoše drugovi seljaci, ljuti što su pozvani na predavanje, a ništa nisu dobili. I poustaže u razlaz.

Drug Staniša i drug Arum pristupiše drugu Nikoli.

»Kako može«, mišljaše drug Nikola, »biti subotarom čovjek iz kojeg tuče rakijav zadah?«

Znači, druga Stanišu je spasila ona politra prepeke.

I zato, fala Bogu, neće nikad više jedite rječce reći protiv alkohola. Neće se to ni tražiti od njega, jer ne ide da govoriti protiv alkohola čovjek koji piše.

priča polja

razglednice iz italije

jan labat

Kad god bi se sećao detinjstva, uvek je mislio na dedinu kuću s razgranatom, rasčvetalom jabukom u dvorištu, s prostranim doksatom obraslim bršljanom, na kojem su sedeli nedeljom popodne. Mislio je i na ugodnu sobu s velikom seljačkom fururom, koju bi bačka svakog proleća ukrasila plavim *ornamentima*. A na Božić, kad bi furuna zračila prijatnu toplost u srce bilo spokojo i tih, deda bi otvorio drvenu škrinju koja je stajala kraj prozora, na kilupi. U njoj su bili Kancionál i Pasional, Kalendar i Sveti pismo, i stari otrcani budelar iz kojeg su oni, deca, dobijali po koji groš kad su odlazili. Iz tog crvotičnog skrovišta, koje se odavno raspalo, deda bi izvadio mali, požuteo paket zavijen u stare novine i, dok ga je odmotavao, nešto bi mu zablistalo u očima. A oni su stajali i čekali kao na nekom obredu, dok su im se u nespretnim dečjim rukama gomilate primamljive, čudesne slike... Tada bi te sklonjene razglednice počeće kliziti kroz prste i vući se po podu kao duge, nezadržive tračnice. Bilo je to prvo putovanje njegove mašte u svet.

I dok je vozio uskim, zapletenim ulicama u Torre Annunziata, sećao se tih očaravajućih fotografija, jer deda je tri godine bio u italijanskom zarobljeništvu, prešao, što peške što u konjiskim vagonima, put od Piave do Brindizija, a razglednice, koje je otuđa doneo, prikazivale su Vezuv. Mislio je na užas izazvan slikom vatre na crnom nebnu, koja je obeležavala celo njegovo detinjstvo. Mislio je na široko plavo more, na molove i lađe, i ribarske čamce, i duge makarone u krčmicama napuljskog prištaništa. Zatim je posmatrao avetijski crne padine sad već uspavanog vulkana, prašnjavu lavu i voćnjake s grozdovima crno-plavog grožđa. I mislio je na dedu i njegove reči: *Tamo rastu zlatne pomorandise, a žene imaju zvonke glasove i pevaju i igraju do iznemoglosti. A kapetan, kojem su me dodelili, imao je petogodišnju kćerčicu koja me je stalno zvala: Giovani, Giovani, vieni... vieni... Giovani.* I on je kod kuće ostavio malu devojčicu, a kad se posle šestogodišnjeg ratovanja vraćao, susedi su mu govorili: *evo, dolazi ti kćerka, samo se osvrtao i začuđeno gledao levo-desno, i i uopšte nije obraćao pažnju na mladu devojku koja mu je, s preslicom u ruci, dolazila u susret.*

»Cordiali saluti, Giovani — deda«, šaputao je dok je s kafom pio nostalgiju i pisao razglednice kući. »Mnogo pozdrava... I nek ti je laka rodna gruda koju si samo jednom u životu zamenio za ovu privlačnu, žarku zemlju južnog mora.«

Pri tom je mislio na oštru zimu prethoslednje godine rata, na dozemlje dug kožuh i astragansku šubaru dedinu. Upravo se vratio s vašara: nos mu se smrzao, a na brkovima se nahatalo inje, kad je, ne skidajući se, rekao: »Oblači kaput, idemo u selo.«

Baba je zapanjeno pratila njegovo čudno ponašanje i izrazilica, dok je kao mahnit isao po sobi i pripremao paket: »O Bože, kud li će samo s tim hlebom?«

I već su isli poređ kuću s čijih su krovova visile ledene, a sneg, koji se noću smrzao, škripao im je pod nogama. Isli su dugom ulicom s malim, lepo okrećenim kućama, i poneko bi ih oslovio, htio da porazgovara. Ali, oni se nisu obazirali. I susedi, takode u klompama i dugim vezenim kožusima, žene s crnim vunenim šalovima, začuđeno su gledali za njima. *U ovoj ulici stanuju seljaci,* govorio bi ponekad deda kad su razgovarali na svinijskim dačama. Te reči je on tek kasnije razumeo. I kako se stideo svojih primedbi, jer je s dedinom smrću iz sela nestao poslednji pravi seljak.

Zaustavili su se pred žitnicom gde je stajao veliki kamion s vojnikom na straži. Nije razumeo šta se to dešava s dedom kad je prišao prvo stražaru, a zatim ljudima u smedim, prasnjavim šinjelima i špicastim kapama koje su navlačili na uši, i kad su nosili džakove i kad su stajali kod tovara, i uzalud pokušavali da dahom ugrijaju probele prste.

»Vojnici,« obratio im se deda, ali on to nije razumeo, kao ni sledeće reči (tek su mu kasnije postale jasne), i nije razumeo zašto je dedi podrhtavala brada, i tada i uvek kad bi o tome govorio. I zašto je on, mali gimnazijalac, te teške ratne zime odjednom porastao za velik, pošten, žuljevit dlan.

»Soldati,« rekao je deda zarobljenicima (uopšte nije imao pojma da zna italijanski), »kad sam bio u Italiji zarobljen i kad su nas terali na rad, prišla mi je jedna žena, dala mi hleb i rekla: Vojniče, uzmi ovaj hleb. Kad budeš video Italijana u nesreći, vrati mu ga. Ja vam ga sada vraćam.«

Vozio je strmom padinom Vezuva, blizu stare, zasute i otkopane Pompeje, i šaputao: »Deda je isplatio svoj ratni dug! Kako se vraćaju dugovi precima? Kako ja da vratim dug svojemu dedi?«

Sa slovačkog prevela Branka Rom